

Finansuoja
Europos Sąjunga
NextGenerationEU

TŪM Tūkstantmečio
mokyklų
programa

SAVIVALDYBĖS PAŽANGOS PLANO RENGIMO ATMINTINĖ

2022

BENDRI ASPEKTAI

- Perskaityti Tūkstantmečio mokyklų programą (toliau - TŪM) programą.
- Sudaryti stabilią TŪM įgyvendinimo savivaldybėje komandą (toliau - Komandą), galinčią visą pažangos plano (toliau – Planas) ruošimo laikotarpį dirbti, dalyvauti TŪM renginiuose, kurioje kiekvieną sritį atstovautų konkrečios srities kompetencijų turintis žmogus.
- Atlikti savivaldybės švietimo būklės analizę, rekomenduojama SWOT (SSGG):
 - naudoti pirminius duomenų šaltinius (mokinių pasiekimai VBE, PUPP ir kt.; išorinio vertinimo duomenys; mokyklų įsivertinimas; analizės apie mokyklų materialinę bazę, pedagogų ir vadovų kvalifikaciją ir kaitą; ir kt.);
 - įsivertinti savivaldybės švietimo situaciją 4 veiklos srityse: lyderystė veikiant, įtraukusis ugdymas, STEAM ugdymas, kultūrinis ugdymas;
 - naudoti duomenis, esančius ŠVIS sistemoje.
- Įvardyti savivaldybės švietimo problematiką:
 - įvardinti, ką būtų galima išspręsti per 4 TŪM programos mokyklų veiklos tobulinimo sritis;
 - apgalvoti, kurios savivaldybės mokyklos tikslingai dalyvaus TŪM programoje (mokyklų atranka, kriterijai), užtikrinant konkrečių mokyklų tinklaveikos galimybę.
- Įsitikinti, kad savivaldybės suformuluoti tikslai kyla iš įvardintos problematikos, yra konkretūs ir aiškiai suprantami.
- Užtikrinti, kad uždaviniai (žingsniai, kuriais bus siekiama tikslų) tiesiogiai siejasi su įvardintais tikslais, yra konkretūs ir aiškūs.
- Susieti rodiklius su tikslais, uždaviniais ir planuojamomis vykdyti veiklomis. Papildomi (unikalūs) rodikliai turėtų būti nukreipti į procesus ir kokybę.
- Veiklų pažangos vertinimui pasitelkti kokybinių įrankių įvairovę (6 lentelė).
- Atkreipti dėmesį ir tikslingai nurodyti veiklos trukmę, įgyvendinimo laikotarpį.

LYDERYSTĖ VEIKIANT

- Suburti lyderystės veikiant srities planavimo komandą.
- Pasidaryti lyderystės kompetencijų žemėlapi (atlikti įsivertinimą) visos savivaldybės lygmeniu: kokios stipriosios lyderystės pusės (kuo galima pasidžiaugti), kokių veiklų jau būta ar tebevyksta lyderystei veikiant skatinti, kokios galimos tobulintinos sritys ir didžiausi iššūkiai, su kuriais susiduriate lyderystės srityje, kokie lyderystės tobulinimo aspektai savivaldybėje yra aktualiausi.
- Numatyti lyderystės veikiant viziją savivaldybės lygmeniu ir apibendrinti, ką reikia ugdyti ar palaikyti ir kodėl. Pagal tai formuoti tikslus, uždavinius, susijusius su lyderystės veikiant sritimi (*1 lentelė*).
- Atlikus įsivertinimą savivaldybės lygmeniu, detaliau įsivertinti mokyklų lygmeniu (pvz.: profesinio kapitalo tyrimais, veiklos vertinimais, apklausomis ir kt.): kokius įgūdžius, kompetencijas konkretūs asmenys ir grupės turi, ką reikia ugdyti ar palaikyti ir kodėl, kiek ir kokių mokymų lyderystės veikiant ugdymui ir palaikymui jau vyko mokyklose ir kokie jų rezultatai, atsižvelgiant į tai planuoti būsimų mokymų pobūdį (*2 lentelė*).
- Įsivertinti, kokios organizacijos, viešos, privačios įstaigos ir kuo konkrečiai gali prisidėti prie pažangos plane numatytų veiklų įgyvendinimo (kaip ugdymo partneriai) (*3 lentelė*).
- Formuoti unikalų lyderystės veikiant rodiklį taip, kad jis padėtų stebėti bei aktyviai veikti siekiant pokyčio lyderystės veikiant srityje savivaldybės lygmeniu (*4 lentelė*).
- Išbandyti ne tik jau pažįstamas ir egzistuojančias lyderystės formas, bet drąsiai bandyti naujas. Šią programą galima išnaudoti kaip galimybę keisti, ieškoti naujų mokymosi, veikimo būdų, kurie užtikrintų jau pradėtų veiklų vykdymą ir tęstinumą. Svarbu įvertinti, kaip įgalinti mieste, rajone esančius stiprius lyderius (mokyklų vadovus, neformalius lyderius) mentorystei, patirties pasidalijimui, veikimui (*5 ir 6 lentelės*).
- Planuojant lyderystės srities veiklas atkreipti dėmesį į tokias temas: prasmė, požiūris, pasitikėjimas, saugumas, įkvėpimas, vertybės, atsparumas, palaikančios aplinkos kontekstas, asmeninė, pasidalinta lyderystė, veikimas komandoje ir kt.

LYDERYSTĖ VEIKIANT

- Įvertinti, kaip lyderystės veiklos gali ir turi būti integruotos su kitomis mokyklų veiklos tobulinimo (įtraukusis, kultūrinis ir STEAM ugdymas) sritimis TŪM dalyvaujančiose mokyklose bei savivaldybės mokyklų lygmeniu.
- Įsivertinti, kokios yra realistiškos veiklų apimtys TŪM programos kontekste atsižvelgiant į procese dalyvaujančius žmones, galimybes pritraukti naujus žmones, jau vykdomus ar planuojamus vykdyti projektus bei kitas iniciatyvas.

PAPILDOMI ŠALTINIAI

1. Švietimo pažangos programos „Tūkstantmečio mokyklos“ pažangos planų rengimo rekomendacijos.
2. Projekto „Lyderių laikas“ patirtis. Interaktyvus.
Nuoroda: <http://www.lyderiulaikas.smm.lt/lt/biblioteka>
3. Europos specialiojo ir inkliuzinio ugdymo plėtros agentūra (2021). „Įtraukioji mokyklos lyderystė: politikos ir praktikos savirefleksijos priemonė“. Interaktyvus.
Nuoroda: https://www.european-agency.org/sites/default/files/SISL_Self-Reflection_Tool_LT.docx
4. Reeves, D. (2016). „From leading to succeeding: the seven elements of effective leadership in education“ (1st ed.). Interaktyvus. Nuoroda: https://cloudfront-s3.solutiontree.com/pdfs/Reproducibles_FLS/the_main_idea_FLF.pdf

ĮTRAUKUSIS UGDYMAS

- Įsitikinti, jog komandoje yra žmogus arba keli žmonės atsakingi už įtraukiojo ugdymo sritį. Įtrauktis TŪM yra horizontalus prioritetas, todėl ją plėtojant ir įgyvendinant būtina numatyti sąsajas su kitomis sritimis: STEAM, kultūrinio ugdymo ir lyderystės veiklos siejasi su įtraukiojo ugdymu, padeda įgyvendinti viziją, kaip panaikinami barjerai dalyvavimui kitų sričių veikose. Į išplėstinę darbo grupę patartina įtraukti tėvus, mokytojus, NVO atstovus.
- Plane atskleisti, kokiais būdais ruošiamasi įtraukti problematikoje aprašytas grupes į bendrojo ugdymo sistemą, gerinti sąlygas individualiai kiekvieno mokinio pažangai užtikrinti.
- Savivaldybės problematikos aprašyme aiškiai apžvelgti įtraukiojo ugdymo situaciją: kiek yra specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP) mokinių, kiek specialiųjų mokyklų ir klasių, kurios mokyklos yra pritaikytos judantiems neįgaliojo vežimėliu (galima remtis išorinio vertinimo ataskaitomis) (1 lentelė).
- Įvertinti, ar matomas vaikų, turinčių SUP, skaičiaus augimas savivaldybėje ir kokios priemonės jau veikia įtraukiojo ugdymo srityje, kokie kiti projektai (be TŪM) vykdomi atskirčiai mažinti: vaikų su negalia, tautinėms mažumoms, kalbos, socialiniams barjerams ir kt. (1 lentelė).
- Tiksluose ir uždaviniuose aiškiai numatyti įtraukiojo ugdymo savivaldybėje viziją (1 lentelė).
- Detalizuoti kiekvienos TŪM dalyvaujančios mokyklos fizinį prieinamumą, barjerus. Apžvelgti, kokius įgūdžius įtraukiamam ugdymui jau turi mokytojai ir pagalbos specialistai, kur labiausiai reikia dėmesio. Temos, kurias galima apžvelgti: įtraukus regos/judėjimo/klausos/regos/intelektu negalią, autizmą turinčių mokinių ugdymas) (2 lentelė).
- Renkantis partnerius pagalvoti apie negalios NVO, pedagogines psichologines tarnybas, švietimo, sporto, socialinius ir kultūrinius centrus (3 lentelė).

ĮTRAUKUSIS UGDYMAS

○ Įvertinti galimas rizikas planuojamų ugdymo veiklų lygmenyje (5 ir 6 lentelės):

- koks yra įtraukiojo ugdymo veiklų koordinatoriaus pareigybės poreikis (mokyklos ar savivaldybės lygmeniu);
- ar tinkamas santykis tarp *minkštųjų* ir *kietųjų* veiklų. Planuojamos veiklos turi aiškiai papildyti viena kitą; infrastruktūra, priemonės, kompetencijų stiprinimas, išteklių prieinamumo gerinimas ir veiklų organizavimas turi būti siejami tarpusavyje;
- ar veiklos planuojamos diegiant universalus dizaino principus (infrastruktūra – privalomai);
- ar pilnai įvertintas mokyklos fizinis prieinamumas – detalai įsivertinti patekimą į mokyklą (apžvelgti viso aukšto/pastato fizinius barjerus). Rinktis strateginį priėjimą prie įtraukiojo ugdymo planavimo;
- ar užtikrinamas veiklų ir priemonių daugiafunkciškumas (pvz.: sensoriniai kambariai, priemonės galėtų būti prieinamos visiems vaikams, kuriems tai galėtų būti naudinga) bei nediskriminavimo, daugiafunkciškumo, universalus dizaino principai.

PAPILDOMI ŠALTINIAI

1. Švietimo pažangos programos „Tūkstantmečio mokyklos“ pažangos planų rengimo rekomendacijos.
2. „Negalios NVO mokymai - barjerai įtraukiame ugdyme ir jų atpažinimas bei adresavimas“. Interaktyvus.
Nuoroda: <https://youtu.be/JDVjA6tWKX4>
3. „UDL mokymai ir kaip įtraukusis ugdymas tampa sistema“. Interaktyvus.
Nuoroda: <https://youtu.be/XNsrMNqNpFO>

KULTŪRINIS UGDYMAS

- Jeigu Savivaldybėje yra atskiras Kultūros skyrius, įtraukti šio skyriaus atstovą(-ę) į pažangos plano rengimo procesą.
- Suburti kultūrinio ugdymo srities konsultacinę grupę. Į tokią grupę turėtų įeiti vietos meno ir kultūros institucijų atstovai (muziejų, kultūros centrų, bibliotekų, meno mokyklų, universitetų ir kt.), pagal galimybes regiono, nacionalinių kultūros institucijų atstovai. Organizuoti šios grupės susitikimus su plano rengimo grupe, kartu analizuoti pažangos plano problematiką, galimus problemų sprendimo būdus bei formuoti kultūrinio ugdymo srities veiklas.
- Įvardinti, kokia yra dabartinė kultūrinio ugdymo situacija kiekvienoje savivaldybės mokykloje ir kurias kultūrinio ugdymo sritis norėtųsi stiprinti, o kurios yra labai silpnos arba labai stiprios. Pagal tai planuoti TŪM projekto metu norimas įgyvendinti kultūrinio ugdymo veiklas (2 lentelė).
- Aprašant partnerius bei bendradarbiavimą su jais, atkreipti dėmesį į tai, kad veiklos turi atspindėti šiuolaikinio kultūrinio ugdymo apibrėžimą (pvz.: etnokultūrinės veiklos, kurios nuolat vykdomos su partneriu – netinkamos). Pagalvoti, kaip ugdymo partneris gali padėti kuriant naujas veiklas, įtraukiant ir sudominant mokinius šiuolaikine kultūra (3 lentelė).
- Formuluojuant plano tikslus ir uždavinius juose atliepti kultūrinio ugdymo situaciją bei poreikius (pvz.: kultūrinio ugdymo integravimas į formalųjį mokomųjų dalykų turinį; kultūros įvairovės (šiuolaikinės kultūros) prieinamumas mokiniams pamokų metu ir po jų ir kt.). Numatant unikalų kultūrinio ugdymo rodiklį jį susieti su pažangos plane numatytais tikslais, uždaviniais ir kultūrinio ugdymo veiklomis (4 lentelė).
- Planuoti kultūrinio ugdymo veiklas taip, kad jos atneštų pokytį formaliajame ir neformaliajame ugdyme – tai negali būti veiklos, kurios jau vykdomos mokykloje. Veiklos gali būti tęstinės, gali būti atnaujinamos, bet jos turi atitikti šiuolaikinės kultūros apibrėžimą.

KULTŪRINIS UGDYMAS

○ Pasitikrinti, ar vykdomos veiklos padeda pasiekti šių tikslų (5 lentelė):

- stiprinamos menų mokytojų profesinės kompetencijos;
- kuriama tvari partnerystė tarp menininkų ir pedagogų bendruomenės;
- mokymais siekiama mokymosi ugdymo turinio pateikimo formų įvairovės;
- skatinamas ilgalaikis, strateginis bendradarbiavimas tarp valstybinių ir savivaldybių kultūros įstaigų, NVO ir švietimo įstaigų;
- skatinama tvari tinklaveika (ji yra itin svarbi šioje programoje).

○ Detaliai aprašyti mokyklose planuojamas vykdyti veiklas (6 lentelė):

- peržiūrėti kultūrinio ugdymo turimą infrastruktūrą ir įsivertinti, ką norima atnaujinti ar sukurti. Visos su infrastruktūra, įranga ir priemonėmis susijusios (*kietosios*) veiklos turėtų būti pagrįstos kvalifikacijos stiprinimo, tinklo išteklių prieinamumo gerinimo, ugdymo (*minkštosiomis*) veiklomis (pvz.: planuojant įrengti muzikos klasę reikia iškart galvoti, kokios veiklos galės vykti šioje infrastruktūroje). Plane svarbu pagrįsti infrastruktūros reikalingumą, būtinai pažymėti – *kietoji* veikla + *minkštoji* veikla (pvz.: muzikos kabineto įrengimas. Veiklos 6.2, 6.7);
- skiltyje „Mokyklų vadovų ir pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos stiprinimas“ išskirti kultūrinio ugdymo veiklas: kokius mokymus planuojate, ką šių mokymų metu mokytojai išmoks, kokias kompetencijas bei įgūdžius tobulins? Koks mokymų tikslas, kam jie reikalingi? Planuoti mokymus, kurie vyks praktiškai (stebint profesionalus arba veikiant kartu su jais);
- skiltyje „Tinklo mokyklų išteklių prieinamumo gerinimas“ įsivertinti reikiamą įrangą, priemones, koordinatorių pareigybes bei jas pagrįsti aprašant;
- skiltyje „Ugdymo veiklų ir užsiėmimų organizavimas“ apgalvoti, kokios veiklos gali vykti naujai įrengtoje arba atnaujintoje infrastruktūroje, taip pat reikėtų įvardinti planuojamų veiklų sąsajas, jeigu jos siejamos su kitomis sritimis. Visos veiklos turi atitikti šiuolaikinės kultūros apibrėžimą ir būti tvarios, ilgalaikės, patrauklios mokiniams. Kultūrinio ugdymo veiklos turi būti ne trumpesnės nei 60 val. ir trukti ne trumpiau nei 3 mėnesius. Veikloms vykdyti rekomenduojama kviesti menininkus profesionalus.

KULTŪRINIS UGDYMAS

○ Pasitikrinti, ar kultūrinio ugdymo veiklų plane įgyvendintas rekomenduojamas kultūrinio ugdymo minimumas:

- ar kiekvienoje mokykloje numatytas veiklų „krepšelis“, skatinantis bent minimalų pokytį;
- ar numatytas menų disciplinų mokytojų profesinių kompetencijų tobulinimas; integruotos pamokos visiems mokytojams pasitelkiant kūrybinius metodus (įtraukiant menų mokytojus), mokymasis kurti integruotas pamokas, jų kūrimas su kitų dalykų mokytojais ir išoriniais partneriais;
- ar suplanuotos ilgalaikės programos, susietos su formaliuoju ugdymu, įtraukiant kūrėjus;
- ar įgyvendintas ilgalaikių partnerysčių su kultūros įstaigomis kūrimas: bendrosios programos, kurios susietos su ugdymo turiniu;
- ar įsivertintas visos infrastruktūros bei priemonių, kurias galima panaudoti ugdyme poreikis: muzikos, dailės ir šokio, teatro ir kitos menų disciplinų patalpos, priemonės (instrumentai, natos, dailės reikmenys, scenos rekvizitas).
- ar skirtas kultūrinio ugdymo koordinatorius.

PAPILDOMI ŠALTINIAI

1. Švietimo pažangos programos „Tūkstantmečio mokyklos“ pažangos planų rengimo rekomendacijos.

2. „Kultūrinio ugdymo galimybės mokykloje“ . Interaktyvus.

Nuoroda: https://www.youtube.com/watch?v=1wLMVobJlgw&feature=share&fbclid=IwAR2XVD_Gsn-4pzJe7B8C-AVp3R57ETbwit-XXI-12-z_Hxztd5yT63BNpqA

STEAM UGDYMAS

- Suburti už STEAM ugdymo srities planavimą pažangos plane atsakingą komandą.
- Aptarti, ar yra vieningas sutarimas, kas yra STEAM ugdymas ir kokią STEAM ugdymo kryptį savivaldybė ar atskiros mokyklos nori vystyti. Sukurti arba suderinti STEAM ugdymo viziją savivaldybės lygmeniu.
- Įvardinti, kokios su STEAM ugdymu susijusios problemos egzistuoja savivaldybėje, kokie yra bent trys pastebimi problemos požymiai (simptomai). Kokios yra pagrindinės kiekvieno požymio priežastys. (1 lentelė).
- Formuluoiant STEAM srities tikslus ir uždavinius, atkreipti dėmesį, kaip ir kurie gali būti integralūs su kitomis sritimis. Svarbu atsakyti į klausimą, ką norite pasiekti STEAM ugdymo srityje? Kokioms švietimo problemoms spręsti gali būti panaudojamas STEAM ugdymas? (1 lentelė).
- Numatant STEAM srities tikslą, uždavinius bei rodiklius nesikoncentruoti į infrastruktūrą (laboratorijos ir kt.), nes tai nėra programos prioritetas.
- Unikaluįj STEAM srities rodiklį formuluoti taip, kad būtų aiški jo sąsaja su savivaldybės švietimo problematika, tikslais, uždaviniais, keliant klausimą, kas padės nustatyti, kad pavyko pasiekti užsibrėžtus tikslus ir uždavinius? (4 lentelė).
- Įvertinti, kiek ir kokių STEAM ugdymui skirtų resursų jau yra skirtingose mokyklose ir koks yra papildomų resursų (veiklų, kompetencijų, priemonių, įrangos, infrastruktūros) poreikis (2 lentelė).
- Įvertinti, kokie galimi partneriai yra savivaldybės viduje ir išorėje, kaip galima juos įtraukti į STEAM ugdymo sistemą savivaldybėje, iškart numatant su jais planuojamas veiklas. Svarbu ne kiekybė, o kokybė ir kartu planuojamų veiklų sąsaja. Taip pat numatyti STEAM centrų vaidmenį (3 lentelė).
- Planuoti STEAM srities koordinatoriaus vaidmenį.
- Aiškiai įvardyti tinklaveiką, paaiškinant, kaip veiks TŪM ir kitų mokyklų tinklas (5 lentelė).

STEAM UGDYMAS

- Planuojant veiklas nepamiršti, jog TŪM programa orientuota į STEAM veiklas (ugdymo veiklos, mokymai mokytojams), o visos kitos investicijos yra priemonė veikloms įgyvendinti (tinklo išteklių prieinamumo gerinimas, įranga, infrastruktūra). Planuoti praktines ugdomasias veiklas, kurios užtikrina visos mokyklos ir/ar savivaldybės, individualių poreikių turinčių mokinių įsitraukimą, atveriant kūrybos laisvę ir užtikrinant, kad veiklos neapsiribos ekskursija ar panašaus pobūdžio - vienkartinė - veikla (5 ir 6 lentelės).
- Pakankamai dėmesio skirti mokytojų kvalifikacijos tobulinimui, apmąstant poreikį, preliminarų dalyvausiančių žmonių skaičių, mokymų kryptį, temas. Tikslingai išsiaiškinti kiekvienos dalyvaujančios mokyklos mokytojų poreikius ir galimybes, išvedant bendrus vardiklius ir pasitelkiant tinklaveiką (5 ir 6 lentelės).
- Numatyti periodišką STEAM veiklų stebėjimą, pasitelkiant grįžtamojo ryšio formų įvairovę (6 lentelė).

PAPILDOMI ŠALTINIAI

1. Švietimo pažangos programos „Tūkstantmečio mokyklos“ pažangos planų rengimo rekomendacijos.
2. Žinių ekonomikos forumas. „Sisteminis požiūris į STEAM ugdymo taikymą mokyklose“. Interaktyvus.
Nuoroda: [Sisteminis-požiūris-j-STEAM-ugdymo-taikyma-mokyklose.pdf \(zef.lt\)](https://www.zef.lt/wp-content/uploads/2020/03/Sisteminis-poziuris-j-STEAM-ugdymo-taikyma-mokyklose.pdf)
3. Jankus T., Šarpienė J. „STEAM ugdymas užsienyje: ko apie STEAM iniciatyvas moko kitų šalių praktika?“ Interaktyvus.
Nuoroda: [kurkl.lt/wp-content/uploads/2020/03/STEAM-uzsienio-praktiku-analize-1.pdf](https://www.kurkl.lt/wp-content/uploads/2020/03/STEAM-uzsienio-praktiku-analize-1.pdf)